

Tanári mesterképzési szak földrajztanár szakképzettség

képzési és kimeneti követelményei

A szakképzettség oklevélben szereplő,

- magyar nyelvű megjelölése: *okleveles földrajztanár*;
- angol nyelvű megjelölése: *teacher of geography*.

A **képzés célja** az alapfokozaton vagy más felsőfokú végzettség keretében szerzett szakképzettségre, illetőleg ismeretekre alapozva a közoktatásban, a szakképzésben és a felnőttképzésben az oktatási, pedagógiai kutatási, tervezési és fejlesztési feladatokra, továbbá a tanulmányok doktori képzésben történő folytatására való felkészítés.

A 8.3. pontban foglalt szakterületi általános ismereteken túli, sajátos ismeretkörök: Szakterületi ismeretek:

Természettudományi és általános földtudományi ismeretek:

- Földünk belső szerkezetének geofizikai magyarázata. A magmatikus folyamatok (földrengések) geofizikai, geokémiai alapjai. A szilárd kéreg geofizikai tulajdonságai.
- A kőzettípusok csoportosítása, a magmatikus differenciálódás rendszere. A kőzetek, ásványok és ércek fogalmának elkülönítése. Környezetföldtani alapfogalmak.
- A talajtani jellemzők és folyamatok számára fontos ásványok, elemek, nehézfémek. Az élővilág számára létfontosságú elemek, nyomelemek környezetföldtani előfordulása.
- A légkör kialakulása, jelenlegi összetétele. A légkör vertikális tagolódása, fizikokémiai folyamatai. A levegő mozgásának fizikai alapjai. Felhő- és csapadékképződés.
- A légcirkuláció globális rendszere, akciócentrumok. A globális rendszer sérülékenysége.
- Az üvegházhatás természeti, ill. társadalmi okai, következményei.
- Klasszikus és modern éghajlati rendszerek ismerete (a Köppen-rendszertől a Walter-Lieth-féle éghajlati rendszerig). Az időjárás előrejelzések megbízhatósága, hosszú távú becslések, különös tekintettel a Kárpát-medencére.
- A globális éghajlatváltozás kérdése (jelei, regionális különbségek). Városi levegőtisztaság, a fotokémiai szmog. A levegőtisztaság hazai összetevői, mértéke.
- A víz fizikai és kémiai alaptulajdonságai, ezek szerepe a hidroszféra adottságaiban. A hordalékmozgás fizikája. A jég sajátos fizikai jellemzői.
- A víz szerepe a Földön. A víz körforgása, folyók tavak, óceánok, sarki jégtömegek. A felszíni vizek csoportosítása, főbb típusaik, a vizek szennyezése és annak lehetséges következményei. A felszínalatti régiók hidrológiája. A hidrogeológiai megközelítés jelentősége a víz- és környezetvédelemben.
- Felszínalatti vizek jellemzése, vízáramlási rendszerek, kapcsolatuk a felszíni vizekkel. A felszínalatti vizek szerepe a vízellátásban. Környezetföldtani vonatkozások (szennyeződési lehetőségek és azok következményei, vízellátási problémák). A medencehidraulika elvei és gyakorlata. A felszínalatti vízrendszerek jellemzői.
- A fizikai, kémiai és biológiai folyamatok jellemzése a felszíni és felszín alatti vizekben, a hazai felszíni vízminősítési rendszer. A vízminőség és vízminőség védelem.
- Hidrobiológiai alapfogalmak, a vízháztartás, ill. vizek kémiai típusainak ökológiai jelentősége. A Balaton vízminőségi állapota.
- A karsztformák kialakulásának kőzetkémiai és hidrológiai összetevői. A karszthidrológiai folyamatok környezetérzékenységének magyarázata.

- Az aprózódás és a mállás kőzetfizikai, kőzetkémiai magyarázata. Az aprózódás/mállás kapcsolata az éghajlattal és a talajképződéssel.
- A lejtős tömegmozgások fizikai és hidrodinamikai magyarázata. A tömegmozgásos felszín tulajdonságainak építésföldtani következményei.
- A környezettudományok és a földrajz kapcsolata. A környezetminősítés, környezetértékelés alapelvei, a monitorozási rendszer kiépítése.
- Földünk anyag- és energiaháztartása (szén-, oxigén-, nitrogén-, víz-körforgás). Az emberi tevékenységek környezetkárosító hatásának történelmi fázisai.
- A földfelszín ábrázolása. Vetülettípusok és torzítások. A térkép sík és domborzati rajza. Mérések a térképen. Távérzékelés és űrfelvételek kartográfiai szerepe.
- Matematikai-statisztikai eszközök alkalmazása a földtudományban. Lineáris és regressziós korreláció. Sztohasztikus összefüggések.

Természetföldrajzi ismeretek:

- A kontinensek és az óceánok keletkezése. A lemeztektonikai folyamatok magyarázata, a kontinensek mozgása a földtörténet során. Jelenleg aktív alábukási, eltolódási, ill. távolodási zónák, helyek, ezek hatása a felszíni természeti folyamatokra és a társadalmi tevékenységekre.
- A vulkánosság típusai. Földünk legaktívabb vulkáni területei. A posztvulkáni folyamatok hasznosítási lehetőségei.
- Kőzetgeomorfológia; a karbonátos kőzetek, a gránit, a homokkő, a bazalt, a lösz sajátos formakincse. A sajátos geomorfológiai formák helye a természetvédelemben.
- Az éghajlati geomorfológia eszmetörténeti jelentősége, sikere a földfelszíni folyamatok magyarázatában. Az elegyengetett felszínnek kérdése.
- A földi vízháztartás és vízkörforgás alapelemei. Óceonográfiai alapfogalmak, a tengeráramlások. A tengerpartok formakincse. Tengerpartok és globális klímaváltozás.
- A szárazföldi vízhálózat alakrajzi jellemzői. Folyó- és völgyszakaszok morfológiai paraméterei. A folyószabályozás, vízrendezés és egyéb beavatkozások a természetes fluvialis folyamatokba.
- A vízfolyások víz- és hordalékszállítására. Folyószakaszjellegűek, völgytípusok, hordalékkúpok, delták. Potamikus kultúrák és folyóhasználati lehetőségek.
- A tavak legfontosabb típusai, a tavak fejlődésének természetes útja. Létesített víztározók, és egyéb antropogén beavatkozások az állóvizek életébe (pl. rekreációs kihasználás).
- A felszín alatti vizek típusai. Karsztosodás és karsztformák. A trópusi és nem trópusi karsztok. A karsztok szerepe az emberi területhasználatban.
- Eljegesedett sarkvidéki, ill. magashegységi területek formakincse. A periglaciális felszínformák. A szélsőséges élőhelyek környezetérzékenysége.
- A tömegmozgásos folyamatok geomorfológiai típusai, jellemző előfordulási helyei. Hazai felszínmozgásos területek aktuális problémái.
- Az eolikus formák rendszere és típuscsoportjai. Földünk legjellemzőbb sivatagi területei.
- A Szahel-övezet problémája.
- Az antropogén geomorfológia rendszere. Példák az emberi tevékenység környezetre gyakorolt hatásának jellemzésére.
- A természeti és antropogén veszélyek és értékek. Szerepük a társadalmi tevékenységek területi megoszlásában.
- A földrajzi övezetesség rendszere, az övezetekre legjellemzőbb talajok és biogeográfiai típusok. Azonális talajok. A talajerózió.
- Földünk élővilágának területi elrendeződése. Potenciális és aktuális vegetáció. A Föld erdőtüpusai és a mezőgazdasági haszonnövényzet ökológiai szerepe.

- Az ember által legveszélyeztetettebb élőrendszerek. A természetvédelem és az emberi tevékenység konfliktusának regionális példái. Védelmi kategóriák (világ, európai, nemzeti).
- A táj mint komplex természeti rendszer rendszerelméleti bemutatása. A tájföldrajz helye a geográfiában. Tájtypusok.
- A táji rendszer stabilitása, érzékenysége és antropogén befolyásoltsága. A tájanalízis és szintézis, környezeti hatásvizsgálat.
- Területi információs rendszerek, GIS, számítógépes térképezés, ill. ezen módszerek alkalmazásai, felhasználása a földrajzoktatásban. A prezentációs technikák általános és geográfiai eszköztára.

Általános társadalom- és gazdaságföldrajzi ismeretek:

- A társadalom és a környezet kapcsolata. A földi ökoszisztéma teherbíró képessége és a népességszám gyarapodás. A népességnövekedés területi különbségei.
- A népesség szerkezeti változásai, foglalkozási megoszlása és a migráció területi eltérései. A Föld népességének kulturális és vallási tagolódása.
- A települések kialakulásának természeti és gazdasági okai. Településtípusok és megoszlásuk kontinensenként. Településhálózat.
- A városok funkcionális belső tagozódása. Agglomerációk és szuburbanizáció. Élhető városok, városökológiai gondok.
- A gazdasági fejlettség helyzete a Földön. A világgazdaság funkcionális és területi szerkezete.
- Centrum és periféria.
- Az ipar és bányászat területi elrendeződésére ható természeti tényezők. A világ iparának szerkezeti és területi átrendeződése. A világ ipari centrumai. Az ipari termelés környezetvédelmi vonatkozásai.
- A Föld energiapotenciálja, hagyományos és megújuló energiaforrások. Atomenergia és környezetvédelem.
- A mezőgazdasági termelés történeti fejlődése és környezetformáló hatása. A mezőgazdasági tevékenység és a természeti adottságok kapcsolata.
- A mező- és erdőgazdálkodás földrajzi típusai. A mezőgazdaság főbb termékcsoportjai és az élelmiszergazdaság területi sajátosságai.
- A közlekedés és kereskedelem területi szerkezete. A nemzetközi munkamegosztás. A nemzetközi gazdasági integrációk.
- Az idegenforgalom földrajza és válfajai. A turizmus általános gazdasági szerepe, a turizmus és környezetvédelem kapcsolata. Területi tendenciák a világ turizmusában.
- Globális társadalmi-gazdasági és környezeti problémák, valamint perspektíváik, mérséklésük és megoldásuk elvei, lehetőségei. A világ akut problémái; a túlnépesedés, az energiahiány, a vízhiány regionális különbségei, ennek földrajzi, területi differenciái.
- Globális politikai földrajzi jelenségek, folyamatok ill. a várható tendenciák. Érdekellettek a fejlett, ill. fejlődő országok között.

Regionális természeti és gazdaságföldrajzi ismeretek:

- Nyugat- és Észak-Európa természeti és társadalmi-gazdasági jellemzői, ill. a régiók változó helyzete, szerepe a kontinens fejlődésben. A táj- és természetvédelem európai rendszere.
- Közép-Európa, Kelet-Európa és a Mediterráneum összehasonlító természeti-gazdasági elemzése a kontinens egésze szempontjából.
- Az Európai Unió regionális természeti és társadalmi-gazdasági különbségei, ezek hatása az uniós gazdaságpolitikai, társadalompolitikai folyamatokra. Az Unió vidékpolitikája.

- Az európai tengerpartok és hegyvidékek összehasonlítása természeti, gazdasági, idegenforgalmi, társadalmi potenciál szempontjából.
- Ázsia „a XXI. század kontinense” természeti potenciáljának kihasználása és társadalmi fejlődése. Környezetvédelmi aggályok.
- Az Angolszász-Amerika és Ausztrália világgazdasági szerepének változása és a természeti adottságok kihasználása. Természet és környezetvédelem a fejlett ipari országokban.
- Latin-Amerika és Afrika természeti adottságainak kihasználása, társadalmi-gazdasági fejlődési problémái.
- Táj- és erőforrás-használat Magyarországon és a Kárpát-medencében. A történelmi szakaszok és a jelenlegi tájhasználat bemutatása. Az adott szakaszok domináns és alárendelt erőforráselemei, a mindenkori energianyerés fő típusai.
- A magyar kultúra és életvitel története, jelene és fejlődési lehetőségei történeti földrajzi értelmezésben. Hazánk népességének demográfiai jellemzői, a hazai településhálózat sajátosságai.
- Magyarország a Kárpát-medencében; a természeti adottságok szerepe az ország mezőgazdasági, bányászati, valamint ipari tevékenységében.
- Hazánk társadalomföldrajzi régióinak egyedi vonásai, a területi differenciálódás történelmi gyökerei és jelenlegi tendenciái.
- Hazánk, Európa és a világ politikai földrajzi helyzete és tendenciái. Természetföldrajzi keretek és világgazdasági erővonalak. Az energiaforrások és a víz egyre meghatározóbb szerepe, az ezek birtoklásáért folyó politikai-katonai törekvésekben rejlő veszélyek.

A szakmai modul ismeretanyaga legalább 65%-ban szakterületi szakmai ismeretet tartalmaz.

Szaktárgyszertani ismeretek:

- A földrajztanítás-tanuláshoz szükséges eredményes, egymásra épülő tanulási stratégiák;
- A különböző tanulói képességekhez és oktatási célkitűzésekhez igazodó differenciált földrajztanítás módszerei, eszköztára;
- A felzárkóztatás és a tehetséggondozás kihívásai és lehetőségei;
- A kooperatív és a reflektív tanulási technikák, a projekt módszer;
- A tanulói képességeket, kompetenciákat fejlesztő módszerek: módszertani (pl. megfigyelés, stratégiai tervezés), intellektuális (pl. térbeli és időbeli tájékozódás, lényegkiemelés, rendszerezés, gondolkodási képességek), kommunikációs (pl. szóbeli és írásbeli munka, információkezelés és -feldolgozás), személyes és társas kompetenciák (pl. társas aktivitás, döntésképesség, környezettudatosság);
- Tevékenységközpontú tanítási-tanulási gyakorlat: olyan, élményszerű helyzetek teremtése, amelyekben a tanulók tapasztalatokat szerezhetnek, maguk fedezhetik fel a környezeti elemek közötti kapcsolatokat és összefüggéseket, azokból következtetéseket vonhatnak le; alkalmazhatják korábbi tapasztalataikat, ismereteiket és készségeiket; megfogalmazhatják egyéni és csoportosan kialakított véleményeiket, megvédhetik azokat érvekkel vitákban;
- A terepi oktatás módszerei (tanulmányi séták, kirándulások, üzem- és intézménylátogatások, terepfoglalkozások, erdei iskolák, természeti és társadalmi terepfelmérés és vizsgálódás stb.);
- A múzeumpedagógiai, a könyv- és médiatár-pedagógiai, illetve a drámapedagógiai módszerek a földrajztanításban;
- Az ellenőrzés és az értékelés korszerű módszertana, mérésmetodikai alapismeretek;
- Felhasználói szintű számítástechnikai ismeretek, a számítástechnika által nyújtott lehetőségek felhasználása a mindennapos földrajztanári munkában.

Sajátos kompetenciák:

A földrajztanár

- rendelkezzen széles körű, a többi tantárgy tanulásában és a mindennapi életben hasznosítható földrajzi-környezeti tájékozottsággal, valamint biztos és átfogó topográfiai ismeretekkel; továbbá kronologikus szemlélettel, problémamegoldó gondolkodási képességgel, igazodjon el a földrajztanításban alkalmazott nagyságrendek között;
- legyen képes a bármely iskolatípusban való földrajzoktatásra; rendelkezzen – az 5-6., a 7-8. és a 9-12. évfolyamos korosztályok sajátos pedagógiai igényeihez igazodva – a szak szemléletével és műveltségtartalmával (amely eligazítja a ma emberét a környezeti, a természeti, a társadalmi-gazdasági kérdésekben és a mindennapos tevékenységekben tapasztalható földrajzi jelenségek megértésében, illetve az ismeretek gyakorlati alkalmazásában);
- rendelkezzen komplex látásmóddal, amely magában foglalja a természeti, a társadalmi-kulturális és a gazdasági környezetet, valamint a lokális, a regionális és a globális szemléletű földrajzi és környezeti gondolkodást;
- rendelkezzen vizuális intelligenciával;
- rendelkezzen környezeti intelligenciával, a környezeti elemek felismerésének és kategóriákba helyezésének, valamint a környezeti elemek közti kapcsolatok felfedezésének képességével;
- rendelkezék a tudatos és értékelvű gondolkodás képességével, a jövő iránt való elkötelezett magatartás, és a fenntartható fejlődés iránti felelősséggel. Ismerje és alkalmazza nevelő-oktató munkájában a fenntarthatóságra nevelés pedagógiájának interaktív, képességfejlesztő módszereit;
- legyen képes folyamatosan felhasználni, tudásrendszerében alkalmazni, új logikával integrálni a földrajzi tudományágak, valamint a rokon- és társtudományok ismeretanyagát;
- képes legyen arra, hogy életvitele a környezettudatos magatartása mintáját adja a tantestületben és a tanítványai között;
- legyen képes az iskolai környezeti nevelési programok elkészítésére és a tantestület bevonásával történő megvalósítására; tantárgyi program készítésére, a tananyag feldolgozása során pedig a haza- és Európa-centrikus szemléletmód érvényesüljön;
- építse a földrajztanítás-tanulás folyamatát részben az elektronikus kommunikációs, információs technikák alkalmazására, amely lehetővé teszi a világ egészének és egyes régióinak bemutatását, a természeti és társadalmi aktivitást és a közöttük lévő kölcsönhatások számtalan aspektusát. Kapjon helyet az általános iskolai, de különösképpen a középiskolai földrajzoktatásban a hálózat-alapú tanulási környezetekre épülő tanulás, a vizuális prezentációs technikák, a GIS alkalmazása;
- ismerje és munkája során tudatosan alkalmazza majd a tanulói személyiség egészének fejlődését szolgáló tevékenységterületek: a szociális és társadalmi kompetenciák, a társadalmi érzékenység, a nyitott, befogadó és empátiás személyiség kialakításának, a társas aktivitás fejlesztésének módszereit;
- rendelkezzen az új típusú tanári attitűddel, a tanulási folyamatot irányító, segítő, támogató és innovatív pedagógusként tevékenykedjen;
- legyen képes erősíteni az iskolai életben a földrajz sokféle és egyre inkább fontossá váló tartalmi, szemléleti, viselkedésmódbeli érték- és mintaközvetítő szerepét, kialakítani a tanulóknak – más szaktanárokkal együttműködve – a környezet iránti érzékenységet és a környezettudatos magatartást.

Az Oktatási Hivatal nyilvántartásában szereplő adatok

A tanári mesterképzési szak **földrajztanár** szakképzettségére vonatkozó adatok:

- a) A képzés besorolása: pedagógusképzés képzési terület
- b) Szakirányok: -
- c) Megszerezhető szakképzettség: okleveles földrajztanár
- d) A képzés nyelve: magyar
- e) A képzés helye: székhelyen (Miskolc)
- f) A nyilvántartásba vétel ideje:
 - OH-FHF/1918-4/2009. sz. határozat jogerőre emelkedése
 - FF/822-2/2013. számú határozat szerint
 - FNYF/579-3/2016. számú határozat (2016. május 13.) szerint
- g) A meghirdetés kezdő tanéve: 2009/2010. tanév I. félév
- h) A meghirdetés utolsó tanéve: -
- i) Képzési együttműködések:-
- j) A képzés közös képzés keretében történő megvalósítására vonatkozó adatok: -
- k) Közös képzés esetén az adminisztrációt ellátó intézmény azonosítója: -
- l) A képzés folytatásához szükséges határozat(ok) adatai:
 - ME 59/2009. számú szenátusi határozata (2009. március 26.)
 - MAB 2009/6/XI/48. sz. határozat
 - ME 41/2013. számú szenátusi határozat (2013. február 18.)
 - ME 75/2016. számú szenátusi határozat (2016. március 10.)
- m) Szakfelelős oktató neve, oktatói azonosítója: Dr. Elekes Tibor, 72136519270